

# YİTİK ŞEHİR İSTANBUL (1)

Ekonomik göçün getirdiği zorunlu kentleşme sürecinde İstanbul. Dünyanın her yerinde sanayileşme ile birlikte büyük kentler ciddi sıkıntılar yaşadı. İlki; 1850 sanayi devrimi ile Londra, daha sonra New York buna örnek kentlerdir. Londra'nın toparlanması 100 yıl sürdü. New York bu sıkıntıyı son 50 yılda aşmaya çalıştı. Ancak New York koca koca binalarla güneşe hasret bir kent. Bir yanında dünya ticaret merkezi Manhattan, bir yanında yoksulluğun abidesi gibi bir dolar için adam vurulan Harlem. Bir başka deyimle zenci gettosu.

Daha beş yıl önce kapkaççılar sokak ortasında vurularak temizlendi. Tam Amerikan filmlerinde olduğu gibi... İyi polis kötü hırsız. Canlı yaşandı bütün bunlar.

İstanbul'un bu hale gelme hikâyesi, son 50 yılın sanayileşme sürecinin olumsuz sonucudur. Bilindiği üzere sanayileşme 1950'lerden sonra başlar. İlk defa yabancı sermaye 58'de gelir. (Sana yağı, toplam yatırım bedeli 10 milyon dolardır.) İçerde yeni biriken cılız sermaye yeni yeni üretime girer. Ayrıca devletin, kendi eliyle petro-kimyayı İzmit Körfezi'nde örgütlemeye, ve üretmeye başladığı dönemdir. O günlerde bir Fransız mimarın, dönemin Başbakanı Menderes 'e önerisi şudur: "*Sanayiye, 250 km. yol yaparak Anadolu bozkırına taşıyın. Aksi halde 50 yıla kalmaz Marmara Denizi'ni öldürürsünüz!*" Menderes'in malum cevabı manidardır: "*Boşverin denizi.. bize sanayi lazım.*"

## Sanayileşen İstanbul

Doğu Roma'nın, Bizans'ın ve Osmanlı'nın Başkenti: Coğrafi olarak dünyada eşi olmayan boğaz, altın boynuz (Haliç), yarım adalar ve dahi adalar amansız bir saldırı ile karşı karşıyadırlar. Dünya güzeli İstanbul belki de ilk defa bu kadar yalnız, sahipsiz ve savunmasızdır. İlk sanayi Haliç etrafına üşüşür! Ve ilk ölüm Haliçte başlar. Arkasında Sadabat Deresi'nde. Lale devrinde eğlence geceleri yapılan Sadabat Deresi zehir akıtmaya başlar. Haliç ölü kokusu yayarak önce kendi içindeki canlıları öldürür. Sonra etrafını ve giderek İstanbul'u tehdit etmeye başlar. Ta ki 84'te Dalan işbaşına gelinceye kadar. Azgın bir canavar haline gelen Haliç bir ölüm kuyusudur artık. Dalan'la başlar temizlik. 30 yılda öldürülen Haliç, 20 yıllık mücadele ile hayat kazanmaya başlar. Keza Kâğıthane Deresi de ıslah edilir. Haliç değil artık kanayan yaradır. Doktorluğunu Dalan başlatır. Sözen ve Erdoğan 'la devam ederek, nihayet Görtuna ile 2004'te hayat emaresi başladı. Emeği geçenlere, başta Dalan olmak üzere İstanbul'lular adına teşekkür ediyorum.

## Boğaz ve Marmara kıyıları

Boğazın Avrupa yakasında ilaç ve kimya sanayii, Avrupa yakasında Beykoz kundura, Üsküdar ve Kadıköy'de tersaneler, Samatya'nın ilerisinde Zeytinburnu; ham deri işlemesi ve meşhur sanayi bebeğimiz Kazlıçeşme. Semt isimlerine bak.. bir de yaptıklarımıza. "*Bu ne yaman çelişki annem.*" Deri sanayiini buradan kaldır, Kartal'a gönder! New York ülke dışına çıkardı, biz İstanbul dışına çıkaramadık. Kadıköy-Kocaeli hattı ayrı bir yaradır. Demirçelik'ten tut, Petro-Kimyaya kadar alt alta üst üste bu kıyıya sıkıştırdık. Belki de dağlı olduğumuzdan denize düşman olduk! İlk hallettiğimiz ya da yendiğimiz deniz Marmara Denizi oldu! Biz ölüyü diriden çok severiz. Ölümümüz kıymetlidir dirimizden! Ölüsünü seviyoruz Marmara'nın. Daha yenilerde başladık kanalizasyon, kollektörler ve arıtma yapmaya.

## Köklerimiz ve biz

Topkapı, Dolmabahçe, Çırağan, Yıldız sarayları ve yakın geçmişimizin kuyumculuğu, zevkin ve estetiğin damıtılmış ifadesi olan Mustafa Kemal 'in yaptırdığı Florya Köşkü. Onlara bakınca aklıma şu soru geliyor: Ya biz bunların soyu değiliz ya da gen zincirimizi bir yerde kopardılar...

Ayrıntı, estetik, detay kimlik duygularımız kayboldu. Osmanlı olsun, Cumhuriyetin ilk dönemi olsun, İstanbul hep korunmuş, esirgenmiş ve güzel imzalarla geliştirilmeye çalışılmış. Osmanlı, Bizans'la yarışmış. Cumhuriyet de Osmanlı'yla. Bir güzellemler toplamıdır eski İstanbul.

Bir de şimdiye bakalım. Saraçhane'deki İstanbul Belediye binası hangi kimliği ifade ediyor? Ya da yenisi, Merter'de yolu izi olmayan, devasa CAM bina neyin ifadesidir? Görgüsüz gecekondulu kızı ruju yanağına allık diye sürdüğü gibi, bizde Saraçhane'de BETONU keşfettik. Yenisinde CAM'ı. "*Tam köyden geldim şehire*" ifadesidir bu.

Ağzını açınca şanlı tarih diyenler, kendi yaptıklarında ne kadar cüce olduklarını görseler bari. Bu binaları yapanlar ve yaptırılanlar Londra ve Paris belediye binalarını görmediler. Ya da gözü bağlı dolaştılar.

Artık şehirlerin giriş kapıları belediye binalarıdır. Kabul odası orasıdır. "*Aslan yattığı yerden bellidir*" derler. Bizim aslanlar da buralarda yatar.